

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำของผู้นำกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพทอผ้า ต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี มีวิธีการออกแบบการวิจัยที่ยืดหยุ่น โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งจะมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และ การสร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยมีตัวนักวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัย ใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นวิธีการในการเก็บข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์ หรือความเชี่ยวชาญของผู้วิจัยเป็นสำคัญ (วัชรภรณ์ สุริยาภรณ์ , 2551: 25)

วิธีการดำเนินงาน

- ประสานงาน (เตรียมพื้นที่ เตรียมคนทำงาน) เพื่อแสวงหาภาคีร่วมระดับพื้นที่ ผู้วิจัยได้จัดทีมทำงาน อันประกอบไปด้วยตัวนักวิจัยและนักศึกษาเพื่อมาเป็นผู้ช่วยนักวิจัย หลังจากนั้นได้ทำการค้นคว้าข้อมูลทั่วไปทางอินเทอร์เน็ตประกอบกับข้อมูลบางส่วนจากนักวิจัยในพื้นที่เป็นผู้ส่งให้ จนทำให้รับทราบข้อมูลบริบทของพื้นที่บางส่วน

- ลงพื้นที่เพื่อสำรวจบริบทของพื้นที่ ตามที่นักวิชาการของ อปท. ได้ให้ประเด็นที่ต้องการพัฒนาไว้ โดยมีนักวิจัยในพื้นที่ คือ ปลัด อบต.สร้างถ่อ เป็นผู้นำพาสำรวจสภาพการประกอบอาชีพ และ สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในชุมชนเป็นการคณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่อีกครั้งเพื่อจัดเวทีแนะนำตัวคณะนักวิจัยกับประชาคมระดับตำบล ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการจัดการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน ได้ทำการประสานงาน เพื่อแสวงหาภาคีร่วมให้ไปในแนวเดียวกันระดับพื้นที่ เพื่อคั่นหานักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่ตำบลสร้างถ่อ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่ประสานงานกับนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่ มีการต้อนรับและพานำลงพื้นที่อีกครั้ง เพื่อพบปะพูดคุยสัมภาษณ์ ผู้นำกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน โดยคณะนักวิจัยได้มีการสังเกตพฤติกรรมและลักษณะบางอย่างของผู้คนที่สะท้อนออกมา จากทั้งพฤติกรรมและการบอกเล่าของผู้สูงอายุคนนั้นๆ ในระยะต่อมา มีการคั่นหานักวิจัยผ่านการจัดเวที และกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาร่วมเป็นนักวิจัยในชุมชน จากนั้นมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการทำวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีเจ้าหน้าที่จาก อบต.สร้างถ่อ ประสานความร่วมมือกับผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ เพิ่มเติมในการทำหน้าที่บทบาทนักวิจัยในพื้นที่ ต่อมาได้มีการขอสัมภาษณ์กับตัวประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อนางประกอบจิต ฝอยทอง ซึ่งเป็นผู้ที่นักวิจัยให้ความสำคัญที่อยากจะทราบถึงบทบาทและปัจจัยในการได้ขึ้นมาเป็นประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ อันจะส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายต่างๆที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในกลุ่ม ในการณ์ต่อไป โดยการสัมภาษณ์ใช้ทั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้เล่าประวัติชีวิต ครอบครัว และภูมิหลังทั้งเรื่องการศึกษา ตำแหน่งอาชีพในอดีต สถานภาพทางสังคม และอุปนิสัยใจคอ รวมทั้งปัญหาสุขภาพ โดยนักวิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและคุณลักษณะบางอย่างในระหว่างการสัมภาษณ์ อีกทั้งยังใช้เครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำมาถอดเทปการสัมภาษณ์ ต่อมายังได้เข้าสัมภาษณ์ แม่สำรอง พิณชาติ อายุ 67 ปี ตำแหน่งประธานกลุ่มทอผ้าสตรีหมู่ 2 และเป็นรองประธานกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านสร้างถ่อ เพราะเป็นผู้ที่มีฝีมือดีในการทอผ้าและทำมานานจนได้รับการยอมรับนับถือจากสมาชิกในกลุ่ม และเป็นผู้ที่นางประกอบจิต ฝอยทอง

ให้การยอมรับที่จะขึ้นมามีตำแหน่งประธานกลุ่มทอผ้าบ้านสร้างถ่อต่อจากตน อีกทั้งนักวิจัยยังได้ลงสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพต่างๆที่มีในชุมชนอีก เช่น กลุ่มอาชีพทำเกลือ , กลุ่มอาชีพปลูกมะนาว , กลุ่มศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงนายประยูตย์ มากแสง , กลุ่มศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของ นายประยัติ รุ่งเรือง , กลุ่มศูนย์ถ่ายทอดเพื่อการพัฒนาที่ดิน นายคำลา ส่งสุข และยังสามารถเข้าสู่สังเกตการณ์รูปแบบการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลสร้างถ่อ ซึ่งเพิ่งเริ่มเปิดได้เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2560 แต่มีผู้สูงอายุสนใจและสมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก โดยการนำที่เข้มแข็งของ นายศักดิ์ หวังสุข ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลสร้างถ่อและคณะผู้บริหารโรงเรียนทุกท่าน โดยได้รับการสนับสนุนอันดีจากทาง นายก อบต.สร้างถ่อและคณะ ทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุประจำตำบลสร้างถ่อนี้สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จนเมื่อสิ้นปี 2560 สามารถออกไปประกาศณียบัตรให้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนได้จำนวน 1 รุ่น

- ศึกษาทบทวน แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำความเข้าใจกับบริบทพื้นที่ที่ศึกษาโดยคณะผู้วิจัย

- ค้นหาทีมงานร่วมกันในพื้นที่และปรับแนวคิดภาคีร่วมให้ไปในแนวเดียวกัน โดยนักวิจัย นักศึกษา มรภ.บร.ร่วมกับนักวิชาการ อบต. และนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา)

- ลงพื้นที่เก็บข้อมูลบริบทต่างๆของกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ โดยนักวิจัย มรภ.บุรีรัมย์ กับ นักศึกษา มรภ.บุรีรัมย์ รวมถึงหน่วยงานภาคีร่วมที่เกี่ยวข้อง และติดต่อประสานแลกเปลี่ยนข้อมูลกับ อบต.ในพื้นที่ และเข้าพบแล้วสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการเจาะจงเลือกประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ ต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี

- ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีอีกรอบ เพื่อสร้างแบบสอบถามคุณลักษณะของผู้นำกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ ต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบแบบสอบถาม

- ลงพื้นที่แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณกับสมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ โดยร่วมกันระหว่างนักวิจัย มรภ.บุรีรัมย์ นักศึกษา มรภ.บุรีรัมย์ นักวิชาการของ อบต. นำแบบสอบถามที่ครอบคลุมคุณลักษณะผู้นำ ทั้ง 37 ข้อ ให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านสร้างถ่อรวม 32 คน ซึ่งเป็นเพศหญิงทั้งหมด ให้ประเมินระดับความคิดเห็น โดยคณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่อีกครั้ง เพื่อแจกแบบสอบถามและได้สรุปเป็นผลการประเมินออกมาในเชิงปริมาณ ทำให้ทราบคุณลักษณะที่มีในตัวนางประกอบจิต ฝอยทอง ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะเด่นที่ต้องมีในตัวผู้นำ ซึ่งก็มีข้อสังเกตในบางประเด็นที่มีระดับความคิดเห็นต่ำ คือด้านความกระตือรือร้น และด้านสุขภาพร่างกาย ซึ่งจะส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายหรือกิจกรรมต่างๆของกลุ่มทอผ้าไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควรจะเป็น ลงพื้นที่อีกครั้ง เพื่อนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์ แบบสุ่มกับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนางประกอบจิต ฝอยทอง และมีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในชุมชน ทั้งหมด 14 คน ในประเด็นข้อคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะผู้นำและข้อคิดเห็นต่อตัวผู้นำกลุ่มอาชีพที่เป็นผู้สูงอายุ

- นำข้อมูลจากพื้นที่ทั้งหมดที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก การวิจัยเชิงปริมาณใช้ประชากรศึกษาจากสมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ ต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี จำนวน 32 คน โดยใช้แบบสอบถามคุณลักษณะผู้นำ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาโดยการเจาะจงเลือกแม่ประกอบจิต ฝอยทอง ประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ ต.สร้างถ่อ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี โดยการถอดเทปสัมภาษณ์ เพื่อนำมาร้อยเรียงบริบทต่างๆและนำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนา

- ถอดบทเรียนสังเคราะห์องค์ความรู้อย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องแบบบูรณาการ ดำเนินการโดยนักวิชาการมหาวิทยาลัย, นักวิชาการจาก อปท. , นักศึกษามหาวิทยาลัย , ตัวแทนผู้นำกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน , ชาวบ้านทั่วไปผู้สนใจรูปแบบการส่งเสริมภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในชุมชน สรุปผล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากนักวิจัยร่วมกับนักวิจัยในพื้นที่ แล้วจึงลงพื้นที่อีกครั้ง เพื่อคืนข้อมูลด้านภาวะผู้นำของกลุ่มผู้สูงอายุให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน โดยเป็นการสร้างความตระหนักให้แก่ตัวผู้นำกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ และสร้างความตระหนักให้กับอปท. ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันและสนับสนุนบทบาทของผู้นำกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ เพื่อจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและกิจกรรมที่จะพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพต่างๆอย่างแท้จริง

กลุ่มเป้าหมาย

1. ผู้นำกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ โดยวิธีเจาะจงเลือก ประธานกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ
2. สมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
3. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เพื่อให้การดำเนินวิจัยสามารถวัดได้ทั้งในด้านพฤติกรรมและรูประรมจึงใช้เครื่องมือการวิจัยหลายวิธี ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น (ปลายเปิดและปลายปิด) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ปลายเปิดและปลายปิด) และแบบไม่มีโครงสร้าง Focus Group การสังเกต Mind Mapping การถอดบทเรียน

แผนการดำเนินงาน

ลำดับที่	แผนงานกิจกรรม	ช่วงเวลา	ผู้เกี่ยวข้อง (ใครเป็นคนทำ/ทำร่วมกับใครบ้าง ฯลฯ)	ผลงานที่ได้
1.	ทบทวนงานวิจัยรวมทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และศึกษบริบทกลุ่มอาชีพทอผ้าและกลุ่มอาชีพๆในชุมชนเพื่อสำรวจบทบาทของผู้นำกลุ่มอาชีพในพื้นที่ตำบลสร้างถ่อ อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี	ก.พ. 60	(นักวิจัย นักศึกษา มรภ.บร. ร่วมกับนักวิชาการ อปท. และนักวิจัยชาวบ้านในพื้นที่ศึกษา)	ได้ทีมงานร่วมกันในพื้นที่และปรับแนวคิดภาคร่วมให้ไปในแนวเดียวกัน
2.	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทบาทต่างๆของผู้นำกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุในชุมชน โดยการ	พ.ค. 60	ดำเนินการโดยนักวิจัย และ นักศึกษา มรภ.บุรีรัมย์ ร่วมกับนักวิชาการของ	ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์และถอดบทเรียนได้

	เจาะจงเลือกประธานกลุ่มอาชีพทอผ้า ตำบลสร้างถ่อ อำเภอลำปาง จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก		อปท. ลงเก็บข้อมูล	คุณลักษณะและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของประธานกลุ่มทอผ้าบ้านสร้างถ่อ
3.	ลงพื้นที่เก็บข้อมูลถึงคุณลักษณะของประธานกลุ่มจากสมาชิกกลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านสร้างถ่อ โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงปริมาณ	มี.ย. 60	ดำเนินการโดยนักวิจัย และนักศึกษา มจร.บุรีรัมย์ ร่วมกับนักวิชาการของอปท. ลงเก็บข้อมูล	ได้แบบสอบถามกลับคืนจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านสร้างถ่ออย่างครบถ้วน